

17.11.2022

Група № 35

Урок № 1

Тема уроку: «Жанрово-стильове розмаїття прози 20-30-х років ХХ ст.»

Мета уроку: дати загальну характеристику розвитку української прози 20-30-х років ХХ ст., її представників; розвивати навички сприйняття інформації на слух, виділення головного; сприяти вихованню інтересу до творчості митців, естетичного смаку.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст.43–44 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=hJUhGueLio&ab_channel

3. **Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (основне):**

Прагнучи модернізувати життя української нації, творити нову «пролетарську» літературу, прозаїки, як і поети, проголосили розрив із традицією. Тому стали популярними модерністські стильові течії: футуризм, неоромантизм, імпресіонізм, експресіонізм та ін. У великій прозі з'явилися такі жанрові різновиди, як роман у новелах («Чотири шаблі», «Вершники» Ю. Яновського), науково-фантастичний роман («Останній Ейджевуд», «Прекрасні катастрофи» Ю. Смолича, «Сонячна машина» В. Винниченка), соціально-психологічний роман («Місто» В. Підмогильного, «Дівчинка з ведмедиком», «Доктор Серафікус» В. Домонтовича (В. Петрова)), кіноповість («Арсенал», «Земля» О. Довженка); набули розвитку вже традиційний для української літератури історичний роман («Людолови» З. Тулуб, «Чорна брама» І. Сенченка), історична повість («Шоломи на сонці», «Шестикрилець» Катрі Гриневичевої), трилогія («Мазепа» Б. Лепкого), твори У. Самчука, Наталени Королевої (останні чотири автори — представники західноукраїнської та еміграційної прози).

Це було відродження, розквіт української літератури 1920-х років. А на початку 30-х почалося переслідування всякої вільної думки — від морального

до фізичного знищення. І це переросло у величезну трагедію не лише української літератури, а й усієї української нації.

Спільними **естетично-стильовими** засадами творчості прозаїків 20-30-х років ХХ ст. стала **концепція людини нової епохи, яка відчуває самотність та непотрібність і водночас є закоханою у життя**. Поняття «відродження й становлення» є основним в етичній моделі героїв епохи революції та громадянської війни, що відображає й **романтичне самоствердження персонажа в нових суспільних реаліях, і трагізм його відірваності від універсальних першооснов буття**.

« Особливості прози 20-30-х років ХХ ст.»

Основні стильові напрями прози	Представники	Жанрове розмаїття	Тематика	Художні особливості
Романтико-героїчна	Ю.Яновський («Вершники») О.Довженко («Земля»)	Роман у новелах Кіноповість	Трагічні сторінки громадянської війни; глибокий філософський епос про долю народу.	Монтажність, фрагментарність композиції, епічність (широта) зображення.
Лірико-імпресіоністична	Григорій Косинка («В житах»)	Імпресіоністична новела	Трагедія людини в часи громадянської війни.	Фрагментарність, ліризація оповіді, використання яскравих художніх деталей.
Інтелектуальна	В.Підмогильний («Місто»)	Психологічно-аналітичний роман	Зображення маргінальної особистості, яка прагне завоювати місто.	психологічні міркування; іронічність, дистанціювання автора від <u>зображуваного</u>
Гумористично-сатирична	Остап Вишня («Мисливські усмішки»)	Фейлетон, усмішка	Висвітлення актуальних соціальних, побутових явищ.	Іронічність, сатиричність, використання розмовно-

побутової лексики, гіперболізація, комізм ситуацій.

Науково-фантастична

В.Винниченко
(«Сонячна машина»)

Перший науково-фантастичний, антиутопічний роман

Осмислення значення НТП, що призводить до деградації людства.

Психологічні експерименти (дослідження душі людини); драматургічність мовлення.

Пояснення нових термінів

Кіноповість – це сценарій, зумисним чином перероблений для читання (при переробці вилучаються специфічні кінематографічні терміни, розширюються діалогічні сцени, вводяться ліричні відступи, граматичний теперішній час змінюється минулим тощо). Окрім того, Кіносценарієм називають називають повість, що створена із свідомою орієнтацією на певні кінематографічні прийоми оповіді (подрібнення дії на короткі епізоди, лаконічність діалогу та авторських пояснень, монтажний характер епізодів тощо).

Маргінальна особистість – людина, що перебуває на краю, на межі різних систем – культур, соціальних цінностей, і яка зазнає їх суперечливого впливу.

Фейлетон – сатиричний жанр художньо-публіцистичної літератури, що висміює негативні явища в суспільному житті.

Усмішка – це різновид фейлетону та гуморески. Ввів цей термін сам Остап Вишня. Пізніше він писав: *«Хоч «фейлетон» уже й завоював у нас повне право на життя, та, на мою думку, слово «усмішка» нашіше від «фейлетону».*

Отже, митці шукають нових форм і засобів, прагнуть передати суб'єктивне переживання людини, яка потрапила у веремію історичних подій; також продовжують розвиватись традиційні, класичні жанри: оповідання, новела, повість, роман. **Головний об'єкт дослідження – душа людини, її підсвідоме (інстинкти).**

Виконайте наступне завдання:

1. Підготуйте в робочих зошитах повідомлення про організації письменників, а саме: «Гарт», «ВАПЛІТЕ», «Молодняк», «Плуг», «ВУСПП».

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

17.11.2022

Група № 35

Урок № 2

Тема уроку: «Микола Хвильовий, життєвий і творчий шлях письменника»

Мета уроку: дослідити життєвий шлях Миколи Хвильового, його роль у літературному житті 1920-х років ХХ ст., романтичність світобачення, участь письменника у Літературній дискусії 1925–1928 рр.; розвивати уміння критично мислити, робити висновки; формувати уміння орієнтуватися в інформаційному просторі.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст.45-46 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**
https://www.youtube.com/watch?v=7bDXsLXlYus&ab_channel
https://www.youtube.com/watch?v=TPnjGjM-xL8&ab_channel
3. **Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):**

Микола Григорович Хвильовий (справжнє ім'я М. Г. Фітільов) народився 13 грудня 1893 р. в селищі Тростянець на Харківщині (тепер райцентр Сумської області) в родині вчителів (інші псевдоніми — Юлія Уманець, Стефан Кароль).

Майбутній письменник мав брата та трьох сестер 1904 р., після розлучення батьків, Микола навчався в школі с. Калантаєв. По закінченні початкової школи Микола продовжив навчання в Богодухівській гімназії, екстерном склав екзамени й отримав диплом. Працював на різних посадах по селах.

З 1916 р. Хвильовий опинився на фронтах Першої світової війни. В цей час став більшовиком. 1918 р. організував і очолив повстанський загін, воював з гетьманцями, петлюрівцями, дроздовцями. 1919 р. вступив до комуністичної

партії. З 1921 р. працював слюсарем на заводі в Харкові й писав вірші. Серед його друзів — Володимир Сосюра та Майк Йогднсен.

Перші поезії Хвильового („Шляхи мистецтва”) вийшли друком у 1917 р. Він був організатором збройної боротьби проти гетьманських військ на Харківщині, ініціатором, організатором і активним членом таких літературних організацій, як „Гарт”, ВАПЛІТЕ, „Пролітфронт”.

Його твори друкувались в газетах і журналах першої столиці, в альманахах „Штабель” та „На сполох”.

Перші пореволюційні роки ознаменувались виходом його поетичних збірок „Молодість” і „Досвітні симфонії”. У 1921 р у Харкові, який був тоді столицею України, Хвильовий дебютував як поет, видавши поетичні книги: „В електричний вік”, „Молодість”. Та Хвильового вабила проза, а до поезії в подальшому він звертається лише епізодично,

У 1923 р. вийшла його прозова збірка „Сині етюди”. Найавторитетніші критики того часу вважали, що вона започаткувала нову українську прозу, яка стала значним й цілком новаторським явищем в українській літературі і принесла авторові славу. Наступного року вийшла друком ще одна збірка прозових творів — новел та оповідань — „Осінь”.

Книга новел Хвильового „Осінь”, яка вийшла у Харкові 1924 р, закріпила „школу Хвильового” і стиль, названий письменником „романтикою вітаїзму”. Цю книгу можна вважати вершиною творчості Хвильового. Вона зміцнила авторитет письменника, набула популярності в Україні та за її межами. Обидві книги прози письменника були перекладені російською мовою.

Проте ця книга викликала негативну реакцію Москви. Письменник зазнав нападок з боку місцевих охоронців режиму. Хвильового звинувачували в підриві підвалин ленінізму, поширенні буржуазних ідей. Твори письменника було заборонено друкувати. Його романи „Вальдшнепи” та „Іроїда” були конфісковані вже після публікації перших частин.

У 1925-1926 р. Хвильовий різко виступив проти цих нападок, і це зробило його постать ще більш помітною і підняло його авторитет.

У відповідь на нападки Хвильовий у грудні 1925 — січні 1926 р. організував найпотужнішу літературну структуру — „Вільну академію пролетарської літератури” (ВАПЛІТЕ), до якої увійшли колишні члени „Гарту”, „Жовтня”, дехто з „Плугу”.

Він був організатором і головним ідейним трибуном українського Відродження, лідером цілого літературного покоління.

ВАПЛІТЕ прийняла вимоги комуністичної партії в питаннях літературної політики і зайняла незалежну позицію. Метою організації було творення нової української літератури кваліфікованими митцями.

Керівництво здійснювали М. Хвильовий, М. Яловий та О. Досвітній. ВАПЛІТЕ об'єднала найталановитіших митців, які тоді мешкали в Харкові (П. Тичина, Ю. Яновський, М. Куліш, М. Бажан, О. Довженко, М. Йогансен, О. Слісаренко, Ю. Смолич, Г. Епик, П. Панч та інші).

Організація прийняла свій статут і програму, у яких йшлося про те, що її члени підтримують вільний розвиток усіх течій і стилів, удосконалюють свою професійну майстерність, дбають про престиж української літератури. Письменники орієнтувались на найкращі взірці західноєвропейської літератури.

ВАПЛІТЕ було організовано в той час, коли розгорнулася найгучніша літературна дискусія 1925-1928 рр., яка мала визначити подальший шлях розвитку українського мистецтва.

Друга відповідь Хвильового ідеологічним нападникам була ідейною. Він опублікував окремими книжками три серії памфлетів: „Камо Грядеши”; „Думки проти течії”; „Апологети писаризму” і „До потреби культурної революції”. Четверту збірку — „Україна чи Малоросія?” — не було допущено до друку.

У цих памфлетах Хвильовий порушує багато проблемних питань, крізь які червоною ниткою проходять три головні тези:

— залучення українського мистецтва до світового, зокрема до західноєвропейського;

— самостійність України (Росія повинна відійти в свої етнографічні межі — кінець російської гегемонії);

— здійснення українським мистецтвом великої місії — започаткувати нове велике культурне коло, умовну назву якому Хвильовий дав як „азіатський ренесанс”.

Памфлети Хвильового були виразником загального настрою нації. Хвильового підтримали лідер групи неокласиків Микола Зеров, співробітник академії Михайло Могілянський. Приєдналась до головних тез Хвильового й Українська академія наук. А Михайло Волобуєв, наслідуючи Хвильового, за допомогою статистичних даних показав, що комуністична Москва продовжує на Україні стару царсько-російську колоніально-експлуататорську політику, і на підставі цього обґрунтував потребу окремого розвитку української економіки.

На оборону Хвильового від нападок ЦК став член ЦК КП(б)У Олександр Шумський, який вимагав замінити у ЦК партії та в уряді УРСР українськими комуністами замість присланих з Москви російських наглядачів.

Гасла Хвильового „геть від Москви”, „курс на Європу” стали тим більш небезпечними, бо поширювались і в інших національних республіках.

І тоді Сталін у листі до Кагановича від 26 квітня 1926 р. почав виправдовувати панування росіян в Радянській Україні тим, що в Україні недостатньо марксистських кадрів. Сталін наголошував на тому, що весь світ визнає московське керівництво, а український комуніст Хвильовий закликає українських діячів тікати від Москви.

А в 1927 р. Каганович на з’їзді КП(б)У таврував Хвильового як прихильника реставрації буржуазної влади. Відтоді в літературу з подачі Москви увійшов термін „хвильовізм”, що ототожнювався з фашизмом.

У той час Хвильовий перебував за кордоном і міг би врятуватися еміграцією, адже у пресі поширюється теза про те, що його твори (роман „Вальдшнепи” і стаття „Україна чи Малоросія?”) треба розглядати не як ухил, а як відверту зраду.

У січні 1927 р., щоб урятувати ВАПЛІТЕ, Хвильовий, Яловий і Досвітній виступили у пресі зі спокутувальним листом, вийшли з організації (тепер її очолили М. Куліш, Г. Епик). Але це був формальний вихід, про що свідчить подальше життя колишніх лідерів.

Після самоліквідації у 1928 р. ВАПЛІТЕ вони утворили організацію Пролітфронт, видавали журнали „Літературний ярмарок” та „Пролітфронт”. Дискусія, що починалась як літературна, переросла в політичну, чимало письменників після неї одержали ярлики ідеологічних ворогів, а найперше — Микола Хвильовий. І хоча Хвильовий ще продовжував випускати журнал „Літературний ярмарок” (12 книжок), опублікував серію гострих сатир на деяких партійних чиновників („Іван Іванович”, „Ревізор”), він вже відчував невідворотний кінець.

Наприкінці квітня 1933 р. Хвильовий повернувся з поїздки до села, де він, за його власним іронічним висловом, вивчав „новий кардинальний процес соціалістичного будівництва — голод!”.

Хвильовий — комуніст, який свято вірив в ідеї комунізму, бачив, що Сталін та його прибічники будують комунізм засобами терору, голоду, страху, не зупиняючись перед прямим фізичним знищенням народу.

Почалися арешти найближчих товаришів. Першим заарештували ініціатора створення ВАПЛІТЕ Михайла Ялового. Хвильовий розумів, що почався розгром ВАПЛІТЕ. В репресивні роки сама лише належність до цієї організації вважалася серйозним обвинуваченням.

Хвильовий намагався врятувати Ялового, писав заяви про невинність товариша, бігав по відповідальних працівниках, звертався до ЦК. Зрозумівши, що всі його дії безрезультатні, Хвильовий вирішив принести себе в жертву, щоб власною смертю врятувати товаришів.

ЦЕ ЦІКАВО

Коли письменник прийняв рішення про самогубство, він не лягав до ранку. Сидів за робочим столом, писав останнього листа.

Дружина не спала, донька Люба збиралася до школи, старенька мати готувала сніданок. Він був, як завжди, веселим, жартував. Попередив сім'ю про те, що у них будуть гості. По телефону запросив друзів послухати його новий твір.

За годину у Хвильового вже був Олесь Досвітній і Микола Куліш, сходились інші письменники. Господар був веселим, грав на гітарі й співав улюблені пісні.

Хтось із гостей нагадав Хвильовому про читання нового твору, і письменник зник за дверима кабінету, пообіцявши всіх здивувати.

Коли пролунав постріл, письменники кинулися до кабінету і побачили мертвого товариша.

На столі лежав передсмертний лист, в якому Хвильовий писав про переслідування українських письменників і про невинність Ялового. Хвильовий брав на себе відповідальність за генерацію українських письменників. Останніми словами письменника були: „Хай живе комуністична партія!”

У приписці письменник просив друзів піклуватися про його матір і доньку. А далі — кілька ніжних рядочків, призначених доньці.

Записку було датовано 13 травня 1933 р.

Перші прозові збірки Миколи Хвильового не тільки засвідчили його мистецький талант, а й справили велике враження на українського читача. Твори письменника засвідчили, що він неперевершений майстер малої прозової форми. Хвильовий створив в українській літературі свій власний стиль — своєрідний різновид лірико-романтичної, імпресіоністичної новели. .

Поєднання мрії і дійсності в його творах надає їм неповторної стильової новизни. В цих збірках немає ні революційного пафосу, ні уславлення борців за революційні ідеали. В оповіданнях письменника („Мати”, „Солонський яр”, „Наречений”, „Редактор Карк”, „Синій листопад”, „Кіт у чоботях”, „Я (Романтика)”) зображена складна революційна дійсність з кров'ю, смертю, людським горем і стражданнями. Герої М. Хвильового постають не переможцями, а жертвами революції.

Читач мимохіть задається питанням, яке, напевне, ставив перед собою і автор: якщо це і є нові герої, то яке ж майбутнє чекає на Україну з такими будівниками?

За своїми політичними переконаннями Микола Хвильовий був українським комуністом. Саме в цьому полягала його трагедія.

Однією з найважливіших для Хвильового впродовж усієї його творчості була проблема розбіжності мрії і дійсності. А звідси у його новелах майже завжди два часові плани: брудне сьогодні, всі вади якого він аж надто

прозорливо помічав, і протиставлене йому омріяне майбутнє або манливе минуле.

Він пізно зрозумів, що більшовизм і національна ідея — несумісні поняття. Микола Хвильовий воював за новий світ для своєї матері України в лавах тих, хто знищував її, так, як знищив власну матір герой новели „Я(Романтика)”.

4. Виконайте наступні завдання в робочому зошиті:

1. Тестові завдання з вибором однієї правильної відповіді:

1. Хто був ініціатором проведення літературної дискусії 1925-1928 років?

А А. Головка;

Б В. Винниченко;

В Ю. Яновський;

Г М. Хвильовий.

2. До якого літературного угруповання належав М. Хвильовий?

А «Плуг»;

Б «Гарт»;

В ВАПЛІТЕ;

Г «Молодняк»;

3. Назвіть справжнє прізвище Миколи Хвильового:

А Губенко;

Б Фітільов;

В Елланський;

Г Сивенький

4. Яку назву має перша збірка оповідань М. Хвильового?

А «Я (Романтика)»;

Б «Кіт у чоботях»;

В «Сині етюди»;

Г «Червона хустина»

5. Укажіть твір М. Хвильового, яким він засвідчив свою участь у літературній дискусії 1925-1928 років:

А «Я (Романтика)»;

Б «Україна чи Малоросія»;

В «Вальдшнепи»;

Г «Про критику і критиків у літературі»;

6. Яке гасло виголошував і обстоював М. Хвильовий у ході літературної дискусії 1925-1928 років?

А «З Росією навіки разом!»;

Б «Геть від Москви!»;

В «Своя сорочка ближча до тіла»;

Г «Народ і партія єдині!»;

2. Дайте відповіді на запитання:

1. Справжнє прізвище письменника. Роки життя?
2. У якому році надруковано збірку, що підписано «Микола Хвильовий»?
3. Коли виходять збірки «Сині етюди», «Осінь»?
4. Яку літературну організацію створив? Коли?
5. У якому році виходить перший роман письменника?
6. Що Хвильового змушувало роздвоюватися і свідомо піти з життя? Коли це трапилося?
7. Яку проблему вперше ставить Микола Хвильовий у літературі?
8. У якому жанрі писав Микола Хвильовий? Дайте визначення?
9. Кому письменник присвятив новелу «Я (Романтика)»?
10. Хто головна героїня твору «Кіт у чоботях»?

3. Прочитати новелу Миколи Хвильового «Я (Романтика)»

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.